

AMI A KÉRDÉS MÖGÖTT VAN...

*„Megmondanád kérlek, merre kell mennem? – kérdezte Alice a Macskától.
Ez attól függ, hogy hová akarsz eljutni – válaszolta a Macska.
Tulajdonképpen mindegy, hova érkezem – mondta Alice.
Akkor mindegy, merre indulsz-válaszolta a Macska.”
(Lewis Carroll: Alice Csodaországban)*

A „*Quo vadis rendvédelem, rendészet?*”²¹ kérdést rendszerint sorsfordító helyzetekben tették vagy teszik fel. Hogy (maga kérdés) igazán mit is jelent, azt a hozzáértők is vitatják, van, aki szerint lehet: Merre tartasz? Hová mész? Ki vagy? Mi a neved? Mit akarsz? jelentés-tartalmú is. (A leggyakoribb értelmezés: „*Quo vadis, Domine?*” (Hová mégy Uram?) A történelmi példázatok, az Újtestamentum-i utalások, irodalmi szemelvények valaminek a kezdetét vagy végét, de mindenképpen a változást, annak kényszerét, valamint valamiféle ráeszmélést sugallnak e kérdés által. A kérdés mindenkori feltevője, és az, akinek felteszik a kérdést, egyszerre veszi fel a felelősség terhét. Ha feltesszük a kérdést, már vállaljuk annak következményeit, a kérdés címzettje pedig (talán) nem térhet ki a válasz alól. Vagy ez nem mindig van így?

Bevezetés

Két évtizeddel a rendszerváltozás deklarált időpontja után a rendvédelem sajátos helyzetben található. Maga a helyzet is sajátos, mert „...a globalizáció következtében átalakul a világpolitika és az országok egymáshoz való viszonya, a világrend „új architektúrája” jön létre, és megváltozik a társadalom alapvető szerkezete, valamint a társadalmi lét új szabályai lépnek életbe.”²² Kérdés, hogy a rendvédelem mennyire képes megfelelni az elvárásoknak, az új szabályoknak? Az pedig további kérdésfelvetés lehet, hogy meg lettek-e – megfelelő szinten, módon és kompetencia-garanciával - fogalmazva az elvárások, igények? Ha igen, azok mire irányulnak, megfelelők-e a tevékenységi-működési, forrásbiztosítási, külső-belső kapcsolatrendszeri, környezeti illesztési, szabályozási, intézményi-szervezeti, fejlesztési-tervezési feltételek stb.? Beszélhetünk-e folyamatokról, rendszerekről a biztonság/rendészet/rendvédelem esetében?

Minden arra utal, hogy e területen is egyértelmű változtatásokra/változásokra lenne szükség. A tapasztalatok szerint a kihívásokra adott rendvédelmi válaszok egyelőre „alul vagy félreméretezettek”, s a felismert reformok is nagy nehézségekkel, „kódolt kudarc-outputtal” és jelentős társadalmi ellenállás mellett, vagy annak ellenében haladnak előre.

²¹ A rendvédelem/rendészet esetenként a biztonság/rendészet/biztonságvédelem stb. változat arra utal, hogy bizonyos fogalmi és viszonyrendszeri tisztázási gondok/elmaradások nehezítik a problémák feloldását

²² Idézet Palánkai Tibortól In: Csányi Vilmos – Gáspár András – Hablicsek László – Halmai Péter – Kiss Endre – Kiss J. László – Palánkai Tibor – Papanek Gábor – Vértesy László: Kataklimák csapdája. Model Kft. Budapest, 2008.

Az új, stratégiai szintű, és értékű megközelítések szükségességének a felismerése Magyarország környezetében számos vonatkozásban már megtörtént, lenne minta is, lenne mihez kapcsolódni. Ehelyett idehaza komoly baj van a reformok koherenciájával, konzisztenciájával, következetességével és főként azzal a cselekvő politikai és szakmai elszántsággal, amire a társadalmi és az érdekmotivált politikai ellenállással szemben feltétlenül szükség volna. Nem lehet vita tárgya, hogy a modernizációs és reformkényszerpályák alapvető irányai elsősorban a globális átalakulás tartalmi és szerkezeti változásaihoz vezetők le.²³

A rendvédelem esetében a változtatásoknak mérhető tartalmi, biztonsági, közigazgatási, szervezeti-intézményi, közvetve vagy közvetlenül gazdasági és a felgyülemlett reformmaradások miatt komoly pénzügyi, szociális vonatkozásai merülnek fel. Cél (elvileg) az lehetne csak, hogy javuljon az életminőség, valós és mérhető, elégedettséggel társuló, folyamatosan fejlődő biztonsági, rendészeti és közigazgatási szolgáltatás valósuljon meg.

A jól felépített reformokhoz politikai és szakmai konszenzuson alapuló világos koncepciók, irányok, szakpolitikák, stratégiák, cselekvési tervek kellenének, jól ütemezett, kormányzati ciklusokon átlépni képes programokkal kellene azokat kivitelezni, és természetesen helyzetértékelésre, tényekre alapozott hiteles döntések alapján azokat meggyőzően kommunikálni az összes érdekelt szereplő és érintett irányába. „*A reformok leginkább intézményi és kormányzási dimenziókban időszerűek és sürgetőek...*”²⁴

Jelen bevezetés egy struktúrált probléma-felvetés, egyben célzás is, amely felfogható, mint egy válaszkérés igénye arra, hogy hogyan is „állunk” akkor, amikor elméletileg tudható, minek kellene lenni és ezen hogyan lehetne változtatni.

A témának egyelőre – tudományos kezdeményezések és aktív társasági tevékenység ellenére – összerendezetlen a tudásanyaga, azaz nem került egységes rendszerbe mindaz az ismerethalmaz, ami a rendészetet/rendvédelmet/biztonságvédelmet valóban reprezentálja. Jelen írás terjedelmi korlátok miatt nem utalhat minden reprezentánsra és arra érdemes elméleti-gyakorlati tudás- és ismeretanyagra, inkább valós szemléletváltásra inspirál: a rendészetelméleti és a rendszertani kutatás vonatkozásában is indokolt lenne az interdiszciplinaritásra alapozott koncepció-szereplők-szabályok elv következetes érvényesítése, amely az eklektikus megközelítéseknek olyan keretet adhatna, ami a közös aspektusokat emelné ki kategorizálás és mesterkéltszembehelyezkedés helyett.

Megítélésem szerint mindezzel lehet értelmet és érdemi tartalmat adni annak a kérdésnek, hogy „Quo vadis rendvédelem?”

1. Mi a neved? (Valóban úgy hívnak, aki/ami vagy?)

A név sok mindent elárul, vagy éppen sejtet. A rendszerváltozások következtében – ahogy azt a tapasztalatok is igazolják – az egyes elnevezések is módosulnak (a tartalomról nem is beszélve). A rendészet kifejezést az 1990-es évek előtt és után is használták, jól vagy rosszul, de a politikai, a szakmai, a mindennapi élet általában tudta, miről van szó, ha a

²³ Csányi Vilmos – Gáspár András – Hablicsek László – Halmai Péter – Kiss Endre – Kiss J. László – Palánkai Tibor – Papanek Gábor – Vértesy László: Kataklizmák csapdája. Model Kft. Budapest, 2008. (Bevezetés)

²⁴ Idézet Palánkai Tibortól In: Csányi Vilmos – Gáspár András – Hablicsek László – Halmai Péter – Kiss Endre – Kiss J. László – Palánkai Tibor – Papanek Gábor – Vértesy László: Kataklizmák csapdája. Model Kft. Budapest, 2008.

rendészetet emlegették. Mindemellett a tudományos és szakmai szintű megközelítésben az egységes rendészetfogalom még mindig nem tisztult le.

A „...rendészettel történő tudományos szintű foglalkozás nem eredményezte egységes terminológiai fogalomrendszer létrehozását. A jogtudomány területén megjelenő forrásmunkák zömében, figyelembe véve a rendészettel foglalkozó tekintélyes jogtudósok korábbi munkáit, (pl. a már idézett Concha Győző, Magyary Zoltán, stb.) a rendészet általános elfogadott terminológiáját alkalmazták. A terminológiai zavar a törvényhozásban a „rendészet” helyett a „rendvédelem” fogalom bevezetésével folytatódott, amelyet tudományos, vagy szakirodalmi előkészítés egyáltalán nem előzött meg.”²⁵

A fogalomzavar az elmúlt évtizedekben állandósult. Lehetne etimologizálni, hogy honnan ered a rendészet kifejezés, de az biztos, hogy a rendvédelem a tükörfordítás eredménye (Ordnungsschutz). Sőt, tovább bonyolítva a helyzetet, az 1990-es évektől egyre gyakoribb lett a biztonságvédelem kifejezés is, amely az angol „safety protection” lefordítása, hozzátéve, hogy a magyar nyelvi megjelenítésben nem mindig történik különbségtétel a „security” és a „safety” szavak között, pedig az angolban ez a különbség nagyon is lényeges.

A rendészet szót használjuk az általános értelemben vett rendészeti cselekvések, tevékenységek, folyamatok, azok eredménye, a kialakult állapot, a kapcsolatos történések, az intézményrendszer, a szervezet, a megvalósító személyek esetében is (és más vonatkozás sem ritka). Természetes módon keveredik a rendészet és a rendvédelem, újabban a biztonságvédelem és más rokon értelműnek vélt kifejezések alkalmazása.

„A rendészettel összefüggő elméleti és gyakorlati kérdések tárgyalását – mind hazánkban, mind nemzetközi szinten nehezíti az alapvető fogalmak terminológiai tisztázatlansága. Magyarországon a terminológiai zavarok zöme a „rendészet” és a „rendőrség” fogalmak jellegének és tartalmának összekeveréséből, a két (Szerző - három) főnév szinonimakénti alkalmazásából származik. A terminológiai zavarok mind nemzetközi, mind hazai szinten a rendészet kialakításától kezdve jelentkeztek és részben a nyelvi értelmezés eltéréseire vezethetők vissza.”²⁶ A XIX. század végén a „rendőri kihágás” egyértelműen a rendészeti kihágást jelentette, és mindenki értette, napjainkban azonban már nem egyértelmű ez a jelentés, ezért a rendészetre való „rendőri” jelző-alkalmazás a megfelelő szövegkörnyezeti garanciák megléte nélkül nem szerencsés.

A rendészet és rendvédelem (és a biztonságvédelem) fogalmak jelentéstartalma és egymáshoz való viszonya tehát nem tisztult le az elmúlt időszakban. Mint minden, ez is az érdekmotivációs megközelítés keretében zajlik. Az megfigyelhető, hogy ha a rendőri/rendőrségi tevékenységről van szó, a rendészet mindig említésre kerül. Ennek komoly kihatásai is vannak.

„Komoly akadályokat jelenthet a hatékony rendészeti stratégia kialakítása során az a tény, hogy önmagában a rendészet fogalma sem nyert közmegegyezésen alapuló meghatározást sem a rendészet-, sem a közigazgatás tudományban, és nem találta meg a rendészet-fogalom egyértelmű tartalmát a jogalkotás és a joggyakorlat sem.”²⁷

²⁵ Katona Géza: A kriminálpolitikai és a rendészet tudományi fogalomrendszer analízise, az egységes fogalomhasználat biztosítása. 4. számú előtanulmány az átfogó rendészeti stratégia társadalmi vitájához. Budapest, 2008. 12-13. o. Forrás: <http://www.police.hu/rtit/elotanulmany.html> (2010. 03. 21-i letöltés)

²⁶ Uo. 11. o.

²⁷ Kőkényesi József: Az önkormányzati rendészet néhány kérdése. Forrás: www.kozigkut.hu/doc/kokenyesi_09szept.pdf (2010. 03. 21-i letöltés)

Maga a rendészet név nem egyedi dolgot jelöl, hanem egyfajta gyűjtőfogalom. Lehet kiterjesztőleg (ha általános értelemben a közrenddel, közbiztonsággal, általában a renddel és biztonsággal kapcsolatban jelenik meg) és leszűkítőleg (rendőrség, hatósági fellépés esetében) is alkalmazni. Ez tükröződik a számos rendészetfogalomban is.

Ezek után akkor mi legyen: rendészet, rendvédelem, (biztonságvédelem), rendőrség? E látszólag egyszerű kérdés komoly problémát okoz. A „rendvédelem” terminus technikusnak a bevezetése szinte megoldhatatlanná teszi a rendészet fogalmának modern és szakma-specifikus megalkotását.²⁸ A „biztonságvédelem” kifejezés használata pedig folyamat és rendszerértelmezési gondokat vet fel. (A rendészeti szakmai nyelv használja még pl. a közrendvédelem, rendészeti biztosítás, közbiztonság fenntartás stb. kifejezéseket is.) A vonatkozó jogszabályok kétségtávolgyal tartalmazzák, a magyar közjog pedig széleskörűen használja a „rendvédelem” fogalmat anélkül, hogy annak a pontos meghatározását megadná.

A rendvédelemi szervek felsorolásával és feladataik megjelölésével quasi a rendvédelem keretét is megadják a jogszabályok a konkrét meghatározás mellőzésével. Ergo: az a rendvédelem, amit a deklarált rendvédelemi szervek feladatát képezi. Az alkotmányos hivatkozásokban majdnem rokonértelemben citálják a „rendőrség”, „rendészeti szerv” és „fegyveres erő” fogalmakat. Jogállamisági keretek közt a rendészet jogi megalapozottsága nem kerülhető meg. „Ez akkor elérhető, ha megragadjuk a rendészeti tevékenység központi elemét, amely jogilag egyértelműen definiálható. ... Ebből következően jogalkotási feladat annak meghatározása, hogy mi a közrend sérelme, és erre kell kiterjeszteni a rendészeti szervek hatáskörét. A fentiekben meghatározottak érdekében előfeltétel, hogy a rendészet elméletileg megalapozott és praktikus alkalmazható fogalmát meghatározzuk, tehát olyan új szempontokat kell figyelembe vennünk, melyek a fejlődés eredményeként kerültek előtérbe.”²⁹ Sok szerző a rendből, közrendből, a biztonságból, a közbiztonságból igyekszik levezetni a fenti fogalmakat úgy, hogy maguk az előbbiek sem kellően, és főleg nem egymás vonatkozásában tisztáztak.

Összegezve: nem mindegy, hogy rendészetről, rendvédelemről (biztonságvédelemről) vagy rendőrségről beszélünk! Az egyes fogalmak „sorozatgyártása” helyett célszerű lenne egy alapos helyzetértékelés e téren is. A partikuláris érdekekkel körbeábrázolt, látszólag érdemi próbálkozások e téren eddig nem jártak alkalmazható eredménnyel, sőt esetenként a meglévő ellentmondásokat tovább mélyítették. A rendészet-rendvédelem-(biztonságvédelem)-rendőrség fogalomviszony terén előbb a szakmának kellene a tudomány segítségével rendet tenni és a politika eszközeivel azt a jogállami működésben értelemeszerűen „elhelyezni”. Természetesen fontos lenne azokat a fogalmakat is a „helyükre rakni”, amelyeket hivatkozási alapként a szerzők felhoznak (biztonság, közbiztonság, rend, közrend, stb...). Az elméleti megközelítés mellett a gyakorlatban is alkalmazható, egységesen és egyértelműen körülhatárolható, a probléma-megoldást támogató fogalmakra, kategóriákra és viszonyrendszeri tisztázásokra van igény.

²⁸ Pallo József: Gondolatok a rendészet fogalmi és alkalmazási kérdéseiről (A Rendőrtisztviselői Főiskolán – a Magyar Tudomány Napja alkalmából – 2006. november 2-án rendezett szakmai konferencián elhangzott előadás szerkesztett változata. Forrás: www.bvop.hu/download/pallo_0702.pdf/pallo_0702.pdf (2009.12.17-i letöltés)

²⁹ Uo.

2. Ki vagy? (Mi is van a rendvédelem-értelmezés mögött?)

Kiindulásként fontos lenne, hogy tudjuk, miről is van szó? Mit is takar a rendészet, a rendvédelem, biztonságvédelem fogalom/elnevezés/név, stb. valójában? Bár vannak komoly értelmezés/jelentés/tartalom/összefüggés-beli átfedések, nem teljes értékű szinonimitásról van szó!³⁰ Sokkal inkább lényegesnek tűnik, hogy mi is lehet a név mögött? A megközelítés lehet tudományos, jogi, szakmai, köznyelvi, de sajátos módon politikai vagy éppen kommunikáció-technikai is. A tudományos megközelítések jellemzője a „tudománycsinálás”. Tudományos szempontból az tekinthető „tudományosnak” ha megvannak a tudományos attribútumok, ha nincsenek meg, akkor azokat „létre kell hozni”.

Az 1990-es években a „rendőrtudomány”, a „rendészettudomány”, a „rendvédelem-tudomány” és emellett ahány rendészeti/rendvédelmi/biztonsági szakma, annyiféle „tudomány-körülhatárolási” kísérlet történt. Számos konferencia, tudományos értekezés, dolgozat, nívós tanulmány, cikk született a témában. A rendészettudomány intézményi sikereként fogható fel, hogy 2004-ben megalakult a Magyar Rendészettudományi Társaság (MRTT). További nagy lépés, hogy a Magyar Tudományos Akadémia IX. Osztálya, 2007. június 6-i döntése alapján, szeptember 5-én, az MTA Köztisztviselői tagok részvételével az IRM tanácstermében megválasztották az MTA Rendészettudományi Bizottság vezetőségét és tagjait. A rendészettudomány tehát „intézményesült”.

A rendészettudomány megközelítését az MRTT honlapján az alábbiakban olvashatjuk: „A „rendészet” szó idegen nyelvekre alig fordítható, azonban pl. a német szóhasználat: „rendőr-tudomány”, a hazai szakmai körök részéről, a „rendőr” szó más jellegű és tartalmú használata és történetisége miatt ellenérzést váltott ki, ezért megőriztük a „rendészet” szó használatát, annak ismételt hangsúlyozásával, hogy ezt a kifejezést a legszélesebb körű kiterjesztéssel, a közrenddel és közbiztonsággal kapcsolatos állami, önkormányzati, társadalmi, vállalkozói és állampolgári tevékenységek célirányos – szándékok, tevékenységek és magatartások - összességét kifejező fogalomként értelmezzük, amikor rendészettudományról beszélünk.”³¹

A hadtudomány művelői eképp vélekednek – többek között – a rendészettudományról: „A rendészettudományt olyan tudományként definiálhatjuk, mint amelyik azzal foglalkozik, hogy, milyen és milyennek kell lennie a rendőrségnek. A rendőrséggel, mint funkcióval, mint intézménnyel, és mint tevékenységgel is foglalkozik. Célja a rendészet, mint jelenség és kérdésfelvetés szisztematikus tanulmányozása. A rendészettudomány egy olyan tudományterület, mely a rendőrséget mint intézményt – amilyen, amilyen lehet és amilyennek lennie kell, és amilyen nem szabad, hogy legyen – tudományos módszerekkel elméletileg (police theory), szisztematikus és empirikusan (police research) azzal a céllal kutatja, hogy a rendőri szervezetet és a jogalkalmazást, ugyanúgy, mint a rendőri tevékenységet feltárja, és reformok segítségével javítsa, és a rendőri stratégiákat – a tervezésen keresztül – a társadalmi változásokhoz igazítsa.”³²

³⁰ Természetesen jelen tanulmány tárgya nem lehet, már a terjedelmi korlátok miatt sem a fogalommeghatározás-variációk összevetése, ezt már neves kutatók bizonyos szempontok alapján elvégezték, s ez többek közt a Pécsi Határrendészeti Tanulmányok X. 2009. évi kötetének végén megjelent- az első tíz szám- tartalomjegyzékéből is jól kiderül.

³¹ Forrás: <http://www.rendeszet.hu/tcelok.htm> (2010. 02. 22-i letöltés)

³² Bodonyi Ilona: A rendészettudomány kutatás-módszertana. MA jegyzet. 2008. Forrás: www.rtf.hu/05_oktatas/MA-szak.../Bodonyi_Rkutat_modszertana.pdf (2010. 02. 22-i letöltés)

„Rendészettudománynak tekintjük azt az ágazatot, amely az állam- (és azon belül a központin túl a területi vagy településre korlátozott ön-) igazgatásnak a részét képező tevékenységet elsőslegesen az állam- és jogtudomány eszközeivel vizsgálja. Más szóval nézetünk szerint egyik (Szerző - utalás a rendőrtudományra) sem fedi le azt a tudományterületet, amelynek művelése már legalább egy évtizede hazánkban is folyik.”³³

Számos definíció létezik, de általánosan elfogadott változatot egyelőre nem sikerült alkotni. A rendvédelem vonatkozásában is létezik egy tudományos társaság, a Szemere Bertalan Magyar Rendvédelem-történeti Tudományos Társaság. A fogalommal kapcsolatban a honlapjukon olvasható: „A rendvédelemhez tartozónak tekintjük valamennyi állami és önkormányzati, a rendfenntartásra specializálódott fegyveres szervezetet. E testületek struktúráját, díszlokkációját, feladataikat, működésüket, jogi meghatározottságukat, felszereltségüket, személyi állományuk képzési, szociális, gazdasági és erkölcsi helyzetét is a fogalom részének tartjuk. A fogalomkör integráns részének tekintjük továbbá ezen testületek vezetését, irányítását, szolgálati metodikáját, az együttműködést, továbbá a szimbólumrendszereiket.”³⁴ Ehhez kapcsolódik egy másik megközelítés is. „...a rendvédelem-tudomány az általános hadtudomány által feltárt és rendezett ismeretanyagra is épít, miközben nem hagyhatja figyelmen kívül a vonatkozó állam- és jogtudományi tudásbázist sem.”³⁵

A biztonságvédelem vonatkozásában még nem tapasztalható intézményi és tudományterületi körülhatárolási kísérlet, bár számos jogszabály-kezdeményezésre van példa. Egy közel másfél évtizedes fogalommal indítunk: „A ... biztonságvédelem jelentése magában foglalja mindazon intézkedéseket, tevékenységeket, amelyek valamilyen veszélytől, vagy bántódástól mentes, zavartalan állapotot, biztonságot, működőképességet, stabilitást és zavartalanságot hivatottak szavatolni.”³⁶ Mondhatnánk, hogy a biztonságvédelem akkor kap teret, ha már „létezik valamilyen biztonsági helyzet”. Ergo „...kiindulási alapnak tehát egy kívánt állapotot kell teremteni és ennek megfelelően megfogalmazni a fenntartásra irányuló elvárásokat és biztosítani a megvalósítási feltételeket. A tevékenység a kockázat és irányíthatóság (megelőzés, kivédhetőség, megakadályozás, megszakítás, felszámolás, kármelegítés, helyreállítás, fejlesztés) összhangját kívánja megteremteni.”³⁷

Emellett létezik a biztonságvédelemnek más megközelítése is. „...a „polgári biztonságvédelem” körébe sorolja a foglalkozásszerűen folytatott, mások személyének, vagyonának biztonságát, védelmét szolgáló tevékenység-formákat (továbbiakban: polgári biztonságvédelmi tevékenység). Polgári biztonságvédelem alatt a vállalkozás keretein belül, illetve a vállalkozás keretein kívül végzett, jogszabályi kötelezettségből fakadó, de a

³³ Zachar József: Rendvédelem-tudomány? Rendvédelem-tudomány! Gondolatok egy új tudományág elméleti alapjairól, fogalmáról, rendszertani helyéről. Rendvédelmi Füzetek 2002/28. sz.

Tasi István: Mi van, ha nincs evolúció? Intelligens tervezés: egy életrevaló elmélet. Kornétás Kiadó. Budapest., 2007. Forrás: <http://ertem.hu/content/view/202/16/> (2010. 02. 27-i letöltés)

³⁴ Szemere Bertalan Magyar Rendvédelem-történeti Tudományos Társaság honlapja. <http://old.mrszki.hu/SZBMRTT/SZBMRTT.html> (2010. 02. 23-i letöltés).

³⁵ Zachar József: Rendvédelem-tudomány? Rendvédelem-tudomány! Gondolatok egy új tudományág elméleti alapjairól, fogalmáról, rendszertani helyéről. Rendvédelmi Füzetek 2002/28. sz. 34. o.

³⁶ Szeifert Péter – Tass János: A biztonságvédelemről. Rendészeti Szemle 1994/2. sz. 53-56. o.

³⁷ Teke András: A határőr igazgatóságok biztonságvédelmi tevékenysége tervezésének, szervezésének és megvalósításának elvi lehetőségei. Határőrségi Tanulmányok. 1995/3. Különszám 1-32. o. + 17 o. Melléklet
Teke András: A biztonságvédelmi rendszer körülhatárolása. Detektor plusz 1999/5. sz. 19-23. o.

*közszolgálati, elsősorban a hatósági jogviszonyok körébe már nem illeszkedő, személy- és vagyonvédelmi tevékenység-formákat értjük.*³⁸

Ez a megközelítés az 1994-1998 közötti időszak egyik politikai-szakmai elgondolását kísérelte meg szakszerűen pozicionálni, de a „jelzős” (polgári) megoldás leszűkítő jellege zavart okoz. Miért polgári? Indokolt lenne a biztonságvédelmet komplex módon körülhatárolni és nem egy részrendszere alapján általánosítani! Hogy miért lehet jellemző ez a megközelítés, azt alátámasztják az alábbiak is. „Napjainkban markáns jog- és kriminálpolitikai érdekek fűződnek ahhoz, hogy a biztonságvédelmi szolgáltatásokat rendező, igen strukturált és szerteágazó jogszabályok olyan „megoldásokat” is biztosítsanak, amelyek minimálisra csökkentik, csökkenthetik a polgárok személyét és vagyonát, s egyáltalán a társadalom biztonságát fenyegető jogellenes cselekményekből eredő kockázatokat, veszélyeket. A „biztonságvédelem” a társadalom összefogását igénylő olyan komplex tevékenység, amely mind az „élőerős”, mind a mechanikai, mind pedig – egyre erősödő szereppel! – az elektronikus biztonságtechnikai védelmi formák alkalmazását is felöleli. A komplex biztonságvédelmi rendszerben az elektronikus biztonságtechnikai rendszerek integráns részeként tekintett technikai megfigyelés („térfigyelés”) valóságos iparágga fejlődött. Az elektronikus, részint a magánterületeket, részint pedig a magánterületek közforgalom számára nyilvános területrészeit kontroll alatt tartó technikai „megfigyelés” egyébként a polgári biztonságvédelem területén is hangsúlyossá vált.”³⁹

Van olyan törekvés is, amely a biztonságvédelem vonatkozásában valós rendszerszemléletet tükröz. *„...a biztonságvédelmi tevékenységet két csoportra osztja, egyrészt hivatásszerűen végzett tevékenységre, másrészt önkéntes tevékenységre. A hivatásszerűen végzett tevékenységet az állami feladatokat hivatásszerűen ellátók tevékenysége és a nem állami feladatokat hivatásszerűen ellátók tevékenysége alkotja. A civil biztonságvédelem két elemből áll, az önkéntes tevékenységből és a nem állami feladatokat hivatásszerűen ellátók tevékenységből.*”⁴⁰

Szemléltetés gyanánt a fenti felsorolás mintavételi funkciót is teljesít. Nem haszontalan, ha visszanyúlunk a „gyökerekhez”. Ez pedig maga a hadtudomány. A rendőri jelzőt szívesen használó kutatók a militáns vonatkozásokat rendszeresen ostromozzák, holott csak az „örökség” továbbéléséről van szó, mert abban általánosnak tekinthető az egyetértés, hogy a rendészet/rendvédelem evolúciós folyamatában a katonaság, a hadtudomány mint „stáció” beazonosítható. *„A hadtudomány az emberiség létét és biztonságát fenyegető kihívások és veszélyek ellen alkalmazott katonai erők és eszközök sikerét meghatározó elméleti tételek és gyakorlati tapasztalatok összefoglaló ismeretrendszere.”*⁴¹ *„A releváns irodalmat tanulmányozva nem tagadhatjuk, hogy a korábban a hadtudomány tudományszakjának tekintett rendvédelem önálló tudományággá vált, rendészettudomány*

³⁸ TÉZISEK a foglalkozásszerűen végzett polgári biztonságvédelmi tevékenység és információgyűjtés, valamint a védelmi kötelezettség törvényi szabályozásának koncepciójáról, Összeállította: Borai Ákos. Személy-, Vagyonvédelmi és Magánnyomozói Szakmai Kamara honlapja, <http://teszt.szvmszk.hu/node/27> (2009. 12. 14-i letöltés)

³⁹ Német Ferenc: A képfelvévők szakmai munkában megjelenő hasznai, illetve nehézségei. (előadás) http://www.Abiweb.obh.hu/abi/wwi_2010/doc/nemet.ppt (2010. 04. 24-i letöltés) Adatvédelmi Nap 2010 – A kamerás megfigyelés Magyarországon

⁴⁰ Szövényi György: A magánbiztonság és a biztonsági piac (előadás 2007. november 30.) http://Bunmegelozes.easyhosting.hu/dok/szovenyi_gyorgy.ppt (2010. 04. 24-i letöltés)

⁴¹ A Magyar Tudomány Ünnepe 2006 – rendezvénysorozat: „A hadtudomány nemzetközileg is elfogadható definíciója” – tudományos kerekasztal-beszélgetés a diszciplínáról. 2006. november 15. Zrínyi Miklós Nemzetvédelmi Egyetem. Budapest.

néven, amely nem tagadja kapcsolatait a hadtudománnyal, annak tudományszakjaival, területeivel. De nem a rendvédelem (rendészettudomány) az egyetlen tudományszak, amely nem elégszik meg a tudományszak besorolással, és él tárgyának viszonylagos önállóságával.”⁴²

Az eddigiekben nem volt szó magáról a rendészet, a rendvédelem, biztonságvédelem stb. fogalom/elnevezés/névről, és más szempontú megközelítésről. Hasonló megközelítésű fogalomgazdagságot találhatunk, ha a releváns definíciókat vizsgáljuk. A hagyományok továbbélésének támogatói visszanyúlnak a magyar történelembe, és korabeli példákat hoznak elő, mások külföldi modelleket mutatnak be. Fontos lenne az önazonosítás és általában a pontos behatárolás. Ez pedig nem lehetséges megfelelő szemlélet és módszertan társítása nélkül. A vizsgálat tárgyát mindig a környezettel együtt, folyamatokba, rendszerekbe helyezve célszerű vizsgálni. Sajnálatos módon ez az aspektus rendszerint nem kerül figyelembe vételre. Az előző fejezetben már utalás történt a rend, a közrend, biztonság és közbiztonság általános érvényű definiálásának fontosságára. Maga a biztonság, a közbiztonság és a rend, a közrend több szempont/álláspont/megközelítés alapján is felfogható, ami természetes is, mert ezeket a fogalmat több szakma/jogág/tudományág is használja, értelmezi, azonban sokszor lényegesen eltérő tartalommal. A fenti fogalmak meghatározó elemei, helyes értelmezésük nélkül magának a rendészetnek/rendvédelemnek/biztonságvédelemnek a definiálása sem lehetséges. Ez alapnak tekintendő, amíg az alap nem szilárd, a felépítmény is ingatag lesz. A Szamel-féle rendészet-megközelítés tűnik a konszenzusos megoldás eredőjének: *„a rendészet meghatározásához elegendő egyetlen kulcsfogalom: a közrend, mert ahol ez fennáll, ott élet-, és vagyonbiztonság is van (e kettő együtt adja lényegileg a közbiztonságot).”⁴³ [25].*

Összességében elmondható, hogy az érintett szakterületek képviselői nem tudtak közös álláspontra jutni a rend/közrend és a biztonság/közbiztonság fogalmait, illetve ezek egymáshoz való viszonyát illetően. (Természetesen ez vonatkozik a vizsgálat tárgyára is, ami persze abból is adódik, hogy nincs egyezés abban sem, hogy mit tekintenek a rendészet tárgyának.)

3. Merre tartasz?

A kérdés valamilyen, nem földrajzi értelemben vett irányra, irányultságra, elkötelezettségre, koncepcióra, szándékra is utal. Az elmúlt két évtized a quasi útkeresésről is szólt. Deklaratív, pártpolitikai köntösben, ötletszerűen, az előzményeket nem vizsgáló, a helyzetértékelést elnagyoló vagy elhagyó, a következményeket nem vizsgáló, azokkal nem törődő, vagy éppen a kialakult helyzetet mindenáron konzerváló módon. Nem volt igazán világos, hogy milyen irányról volt/van/lehet szó. Gyakran volt szó „nemzeti szintű” megoldásokról. Csakhogy, nemzeti szintű rendészetéről/rendvédelemről addig nem lehet beszélni, amíg politikai, szakmai és széleskörű társadalmi konszenzust és támogatást, alapos helyzetértékelést, jövőtervezést, integrált adatbázisokra épülő, tényeken alapuló döntéseket nélkülöző nyílt vagy háttér pártpolitikai programok képezik a rendészeti/rendvédelemi irány-meghatározás alapját.

⁴² Farkasné Zádeczky Ibolya: A hadtudomány mai problémái, területei és új fogalma című cikkhez. Hadtudomány 2007/2. sz.

⁴³ Szamel Lajos: A rendészet és a rendőrség jogi szabályozásának elméleti alapjai. Rendészeti Tanulmányok 1992./1. sz. 7. o.

Az 1990-es évek elején a „jogszabály-alkotási láz” sok eredményt hozott, de sok problémát is generált. Megteremtődött a tevékenységek/intézmények jogszabályi kerete. Változásokat indított el a szemléletben, gondolkodásban, de nem számolt a szakmai és politikai konzervativizmussal, és a szervezeti-intézményi rendszerműködés önregeneráló erejével. A személyi és koncepcionális kontinuitás sok esetben az előrelépés látszatának hangoztatása mellett a visszarendeződést erősítette, amihez hozzájárult a kormányzati ciklusokhoz markánsan igazodó, a rövid távú döntési és sikerkeresési szándékokat erősítő gondolkodás is. A rendészeti/rendvédelemi „konceptiók” időben jól behatárolhatók, de ezek sok esetben megmaradtak ötlet szinten. Az euro-atlanti integráció lendülete elsősorban a forrásszerzésre irányuló „feladat-begyűjtést” erősítette és főleg az extenzív megközelítést preferálta (több rendőr, több technika, stb.). A folyamatosság érvényesülése a fentiek tükrében valósult meg. A rendőrségnél elindult (személyekhez köthető módon) a stratégiai és minőségügyi gondolkodás, de éppen az EU-csatlakozás évében (2004) számolták fel ennek intézményi és tevékenységi bázisát „átszervezéssel”. A honi rendészeti/rendvédelmi szerveknél területi és funkcionális stratégiák születtek, amelyek pozitív hatással voltak a gondolkodásra, az előrelátás intézményesítésére. Ezt mindenképpen pozitívan és EU-szinten is példaadóként kell értékelni. Minisztériumi szinten az illetékes vezetők az ágazati sávhatárokat gondosan fenntartva „alulról jövő” stratégiai tervezést támogattak, ami 2003-2006 között egy BM „stratégiai szöveggyűjteményhez” vezetett. Hivatalosan: A Belügyminisztérium 2003-2006. évekre szóló közigazgatási és rendészeti ágazati stratégiája.⁴⁴

2004-ben rendvédelmi és biztonság stratégia kidolgozása kezdődött. A Magyar Köztársaság nemzeti biztonsági stratégiájáról szóló 2073/2004. (IV. 15.) Kormányhatározat alapján elkészült a „Magyar Köztársaság Rendvédelmi Stratégiája” című stratégiai dokumentum-tervezet. A kidolgozási határidőt követően 2007 végéig nem született döntés az elfogadásáról, a koncepciótlan átdolgozások és átszerkesztések erőltetése az idő múlásával az eredeti szándékot is teljesen átformálta. Ezzel párhuzamosan is érzékelhető volt az általános koncepció-hiány, ugyanis a 1076/2004. (VII. 22.) Kormányhatározat az Európa Terv (2007-2013) kidolgozásának tartalmi és szervezeti kereteiről – című jogszabály alapján „Biztonság stratégiát” kellett volna készíteni 2005. szeptember 30-ig vagy december 31-ig, összhangban más dokumentumokkal. A vitaanyag ez esetben is elkészült (az országos hatáskörű szervek képviselői kidolgozták), de az Európa Tervben a biztonság pozicionálása (politikai indíttatású) „megtakarításra” hivatkozva a „fenntarthatóság” részévé vált. A koncepció kényszerű nélkülözése folytán egyértelművé vált, az ágazati stratégiák – horizontális stratégia lévén – a tárcakereteket átlépik, a koordinációs szerepet komolyan kellene venni, a felelősséget meg kellene fogalmazni és az adott pillanatban felelős döntést kellene hozni. (Ez együtt túl soknak bizonyult.) Ehelyett formális, bürokratikus megközelítéssel a „van fontosabb érdek” elv érvényesült.

A rendvédelmi stratégia fokozatosan „átalakult” rendészetivé, a biztonság stratégia hallgatás tárgyává vált. A rendészeti stratégia kormányzati ciklushoz igazodóan, „tudományos” megközelítéssel készült. Ez egy „...*alágazati stratégiai dokumentum, készült a 2006. szeptember-októberi fővárosi demonstrációkkal, utcai rendezvényekkel és rendfenntartó intézkedésekkel kapcsolatos eseményekről készült vizsgálati jelentés alapján végrehajtandó feladatokról szóló 1013/2007. (III. 13.) Korm. határozat 4. pontja alapján.*”⁴⁵

⁴⁴ Belügyi Közlöny 2003/különszám (XII. 31.)

⁴⁵ Rendészeti stratégia. Forrás: <http://jogalkotas.hu/drupal/node/1401> (2010.02.23-i letöltés).

A dokumentumba már kódolva lettek a „hogyan nem” elemei. Az aktuálpolitikai érdekek 2010-ben (!) húzták meg a gondolkodás határát, így stratégia nem születhetett. Ez az alábbiakból is kiolvasható: „...A Rendészeti Stratégia szervei hatálya az igazságügyi és rendészeti miniszter által a rendészeti szakállamtitkár útján felügyelt szervezetekre, míg személyi hatálya a felügyelt szervezeteknél alkalmazásban álló személyekre terjed ki. Az idegenrendészeti és a büntetés-végrehajtási szakterületre a Rendészeti Stratégia azért nem alkalmazandó, mert előbbi tekintetében a Migrációs Stratégia (tervezet), utóbbi esetében pedig a Társadalmi Bűnmegelőzés Nemzeti Stratégiája, a Büntetés-végrehajtás Országos Parancsnokságának intézményi stratégiája, illetve a Magyar Köztársaság Rendvédelmi Stratégiájáról szóló tervezet fogalmaz meg célokat.” Leszűkültek a határidők, a szereplők köre és ezzel eltűnt az ágazati jelleg is. Pedig: rendészeti tevékenységet ugyanakkor más rendvédelmi és közigazgatási szervek, sőt, magáncélú gazdálkodó szervezetek is végeznek. Ilyen értelemben – „jogellenes emberi magatartásból keletkező veszélyeket a legitim fizikai erőszak monopólium birtokában elhárítva” – esetenként rendészeti típusú feladatot láthat el a rendvédelmi szervek minősülő büntetés-végrehajtási szervezet hivatásos állományú tagja, vagy a rendvédelmi szervnek nem minősülő Bevándorlási és Állampolgársági Hivatal munkatársa, illetve a Természetvédelmi Őrszolgálat tagja. Tág értelemben szintén rendészeti tevékenységként értékelhető a biztonságsszolgáltatás: az önkormányzat alkalmazásában álló mezőőr, vagy akár egy gazdálkodó szervezet által foglalkoztatott üzemrendész tevékenysége, továbbá a magánbiztonsági piac szereplői (pénzszállítók, banki őrök, vagyonőrök) által lefedett terület. A Rendészeti Stratégia ugyanakkor az előbb említett szervekre és esetkörökre – az Alkotmányban szereplő definícióra is tekintettel – nem vonatkozik.⁴⁶ Ehhez csak az egykori humorista, A. Rajkin gyakori mondása társítható: „Valami van, de nem az igazi...”

Intermezzo-ként a kormány a 1061/2006 (VI. 15.) az államreform előkészítésével és megvalósításával összefüggő egyes szervezeti és személyi kérdésekről szóló kormányhatározatával felállította az Államreform Bizottságot, melynek feladata volt a közigazgatásra vonatkozó államreform elemzése és értékelése szakmai, illetve politikai szempontok szerint. „A közigazgatási szervek, miután kidolgozták saját reformjavasolataikat, azokat meg kellett küldjék a bizottságnak. Reformok, szabályozási tervek csak az Államreform Bizottság jóváhagyásával kerülhetnek a Kormány elé. A határozat szerint az ÁRB a „kormány javaslattevő, véleményező és döntés-előkészítő szerve” – fenntartója a Miniszterelnöki Hivatal, felügyeleti szerve a kormány. Az történt ugyanis, hogy egy formálisan korrekt megoldás született, de az output már a sajátos rendszerműködés miatt torzult. Az egyoldalú, (vulgár)fiskális-alapú megközelítés, a közösségi elvárásoknak való deklarált megfelelési kényszer, a „konvergáldás” preferálása a megszorítások irányába mozdult el. Reformjavaslatokat várt a kormány egy, a reformokat behatároló irányvonal (politika/szakpolitika) nélkül, s ezt a kormányprogram és a kormánybiztosok rendszere sem pótolhatta.

Jelenleg létezik egy „rendészeti stratégia”, amelyet a Rendőrség Tudományos, Technológiai és Innovációs Tanácsa (RTTIT) készített el. A jelenlegi „rendészeti stratégia” „megrendelésre készült”, kiváló elméleti szakemberek bevonásával. Nem a klasszikus stratégiaalkotás és tervezés elvei alapján, nem alapul konszenzusra épülő szakpolitikán, nem került egyértelműen meghatározásra a „konceptió-szereplők-szabályok” köre, nélkülözi a szükséges (legimitást, hitelességet erősítő) stratégiaalkotási „kellékeket”, a tervezési

⁴⁶ Forrás: [rendeszeti_startegia_kormanyra_2007_11_20_vegleges.doc](#), (közzététel. 2008.01.17.)

mechanizmus öncélúan limitált, módszertanában nem szabályozott, célrendszere nem felülről vezérelt és kidolgozott, a megvalósítási mechanizmusok nem szakmailag determináltak és nem illeszkednek a stratégiai tervezési folyamatba. A fentiek közül elméletileg akár egynek a hiánya is nehézségeket támaszthat, de ennek ellenére a rendészeti stratégia „elkészült”. A stratégiai alap-megközelítés is sok kérdést vehet fel. Ez a kriminálpolitikai szemléleti dominancia, ami némileg szembe megy a komplex rendészeti gondolkodással, áthelyezi a súlypontokat és a politikai igény-kielégítést preferálja.

„A kriminalitás társadalmi kockázatainak értelmezése során – a lehetséges, sőt kívánatos vita tárgyyszerűségének és a napi politikai vitáktól való ésszerű távolságának megőrzése érdekében – célszerű ragaszkodnunk a kriminológia fogalmát és egyben illetékességi területét meghatározó paradigmákhoz.”⁴⁷ „Feladatunk az, hogy a közbiztonság és a közbiztonsági rendszer analízise révén jussunk el átfogó rendészeti stratégiára vonatkozó ajánlások kimunkálásához. Erre tekintettel az látszik helyesnek, ha elemzéseinket a bűnözést és a bűnös embert társadalmi beágyazottságában vizsgálva, figyelmünket a nagy társadalmi csoportok, tömegek viselkedésére fordítva törekszünk elvégezni. Annál is inkább, mert nagy valószínűséggel az ilyen módon rendezett ismeretek vezethetnek el a makrostruktúrákat is érintő vagy egyébként lényeges társadalomirányító döntések előkészítéséhez. Mindez természetesen nem jelenti a bűnözés okait az ember biológiai, pszichológiai, pszichiátriai vagy szociológiai tulajdonságaiban, jellemzőiben kereső kriminológiai ismeretek elutasítását vagy helyeslését. Választott elemzési módszerünk alapja a tárgyi racionalitásra és a pragmatikus célmeghatározásra való törekvés.”⁴⁸

A jelenlegi helyzetben a publikus információkra támaszkodva nehéz határozott álláspontra helyezkedni a rendvédelem/rendészet... jövőjét illetően. A jövőtervezés és a stratégiai tervezés egyik pragmatikus elve, hogy amennyit előretekintünk az időben, legalább annyit vissza is kell nézni a kiinduláshoz, a jelenhez képest. Ezt pedig csak hiteles adatbázisokra, szakszerű és kompatibilis értékelésekre, elemzésekre támaszkodva célszerű megtenni. Ismét a biztonsági-rendészeti képességtervezés gondolata, illetve igénye merül fel. Az elmúlt két évtized változásai volumenük és minőségük ellenére nem eredményezték a szemléletváltást, azt a fajta felelős szakmapolitikai gondolkodást, ami az iránymeghatározást lehetővé tenné. A változtatások hatástalansága a komplexitás hiányában keresendő. A biztonsági rendészeti területre jellemző az egyoldalú technikai vagy szervezeti fejlesztésnek nevezett megoldás. Nem elhanyagolható kérdés az sem, hogy Magyarország 2004.05.01 óta EU-tag és 2007.12.21-től pedig a Schengen-térség teljes jogú tagja. A biztonság oldaláról kiindulva indokolt figyelembe venni „Az Európai Tanács által 2003. december 12-én „Egy biztonságos Európa egy jobb világban” címmel elfogadott európai biztonsági stratégia,⁴⁹ az Európai Parlament 2009. február 19-i állásfoglalása az európai biztonsági stratégiáról és az EBVP-ről⁵⁰ dokumentumokat.

⁴⁷ Kacziba Antal: A magyarországi összébűnözés alakulása a XX-XXI. század fordulóján (1988-2007) 1. számú előtanulmány az átfogó rendészeti stratégia társadalmi vitájához. Budapest, 2008. 55. o.

Forrás: <http://www.police.hu/rttit/elotanulmany.html> (2010. 03. 21-i letöltés)

⁴⁸ U. o.

⁴⁹ Az Európai Tanács által 2003. december 12-én „Egy biztonságos Európa egy jobb világban” címmel elfogadott európai biztonsági stratégia.

⁵⁰ Európai biztonsági stratégia és EBVP P6_TA(2009)0075 Európai Parlament 2009. február 19-i állásfoglalása az európai biztonsági stratégiáról és az EBVP-ről (2008/2202(INI)) (2010/C 76 E/13) és Az Európai Tanács 2008. december 11-12-i elnökségi következtetései, amellyel jóváhagyta a Tanács főtítkára/közös kül- és biztonságpolitikai (KKBP) főképvisele 2008. december 11-i „Az európai biztonsági stratégia végrehajtása – a biztonság megeremtése a változó világban” című jelentését (S407/08.)

A rendészet/rendvédelem vonatkozásában prioritás szintjén célszerű kezelni, hogy az Európai Unió határozott és hatékony kül-, biztonsági és védelmi politikán keresztül kívánja alakítani a stratégiai autonómiáját ahhoz, hogy... védje polgárai biztonságát, hozzájáruljon a tényleges multilateralizmushoz, előmozdítsa az emberi jogokat és a demokratikus értékeket szerte a világban.... Az Európai Unió biztonsági érdekei – a 2003. évi európai biztonsági stratégiában azonosított kihívásokon túlmenően – polgárainak és érdekeinek a határain belül és kívül történő védelmét, szomszédságának biztonságát, külső határainak és kritikus fontosságú infrastruktúráinak védelmét, számítógépes biztonságának javítását, energiaellátásának és tengeri útvonalainak biztonságát, valamint világűrbe telepített eszközeinek védelmét, valamint az éghajlatváltozás következményeivel szembeni védelmet foglalják magukban.

Nemrég került elfogadásra a stockholmi program⁵¹, az elmúlt öt év során sokat emlegetett hágai program és a „tíz prioritás” folytatásaként. Az Európai Unió Tanácsa megerősíti, hogy elsődleges fontosságot biztosít a szabadságon, a biztonságon és a jog érvényesülésén alapuló térség (SZBJT) kialakításának. Ebben a térségben az európai közösség tagjaként kell a magyar nemzeti biztonsági, rendészeti, rendszert is működtetni és e keretek közt kellett (hágai program) és kellene (stockholmi program) a biztonság-rendészeti tevékenység stratégiai illesztését, pozicionálását megvalósítani. A stockholmi program keretében készül Az Európai Unió belső biztonsági stratégiája: „Az európai biztonsági modell felé”⁵² című dokumentum, amely a biztonság dimenzióinak komplex megközelítését erősíti, ennek pedig tükröződnie kell a nemzeti biztonsági és rendészeti koncepciókban is. Európában és a világon számos biztonsági-rendészeti modell és rendszer létezik, amelyek a nemzeti sajátosságokat, környezeti feltételeket és természetesen a hagyományokat tükrözik. Az európai polgár fogalom tartalommal való megtöltése, a globalizációs hatások, a megváltozott társadalmi viszonyok egyfajta standardizációs folyamatot prognosztizálnak. Nem véletlen az EU által ajánlott The Best Practice intézménye sem. Magyarországon a rendszerváltozást követően a kialakult társadalmi, tulajdon és szociális viszonyok kezelése nem a komplexitás, a funkcionális horizontalitás, a jövőtervezés és a stratégiai pozicionálás jegyében történt, így a biztonsági, rendészeti intézmény és tevékenységrendszerben, a szabályozás reformjában sem jelentek meg a hatékonyságot garantáló elemek. Einstent idézve: „Nem lehet megoldani problémákat ugyanazzal a gondolkodásmóddal, amivel csináltuk őket.” A változásokhoz a gondolkodásmódot is meg kell változtatni. A biztonság és rendészet társadalmazása már nem odázható el. A tulajdon és érdekviszonyok újabb és újabb érintettet, szereplőt azonosítanak, amelyek integrálása a meglévő rendszerbe elengedhetetlen. És a leglényegesebb, hogy a meglévő rendszert is fejleszteni kell. A sokszereplős rendszerekben felértékelődik a „3C” (coordination, cooperation, communication) szerepe és a koordináló rendszerelemnek fel kell vállalnia a szakirányítás feladatát is, ami azt jelenti, hogy előbb vagy utóbb a nemzeti biztonsági és rendészeti szabványok meg fognak jelenni, az állami intézményi és tevékenységi szektor mellett helyet kér a magánbiztonsági és a közösségi biztonsági rendészeti érdekérvényesítés is. Már most gyakori problémafelvetés tárgya a közösségi/önkormányzati rendészet/rendőrség kérdése. A jelenlegi biztonsági és rendészeti struktúra ezt egyelőre nem támogatja, de a megoldás sürgető. A vagyoni különbségek

⁵¹ A stockholmi program – A polgárokat szolgáló és védő, nyitott és biztonságos Európa. Az Európai Unió Tanácsa, Brüsszel, 2009.12.08, 17024/1/09. REV1 (hu)

⁵² Az Európai Unió belső biztonsági stratégiája: „Az európai biztonsági modell felé” (Tervezet) Európai Unió Tanácsa. Brüsszel, 2010. február 3. (24.02), 5842/2/10. REV 2

erősödése, a biztonsági igény-kielégítés piacosodása egyfajta biztonsági esélyegyenlőtlenséget generál és a biztonsági és rendészeti intézményrendszert is át kell alakítani, számítva a közösségi rendészeti igények kielégítését megcélzó társadalmi önvédelmi alakzatokat, de akár a professzionális közösségi rendőrséget is.⁵³

Milyen irány lenne célszerű? Ezt nem szabad „kívülről” eldönteni, hanem önmagának biztonsági és rendészeti szerves fejlődésnek kell orientálnia a célszerű megoldásra. A 2010. évi választások után a biztonság, a rendészet területén mind társadalmi, mind szakmai szinten nagyok az elvárások. Az irányok elvileg adottak, kérdés, hogy hogyan érvényesül a koncepció-szereplők-szabályok elve? Lesz-e központi akarat a komplex helyzetértékelésre, az integrált adatbázisok létrehozására, a horizontalitás és a szubszidiaritás elvének érdemi érvényesítésére, a képességtervezés bevezetésére, a méréseken alapuló megítélésre, az adaptív hozzáállásra? A biztonságsszolgáltatás autentikus értelmezésével, a jelenleg jellemző marketing- és (vulgár)fiskális szemlélet átértelmezésével, a folyamat és rendszerszemlélet érvényesítésével, a funkcionális megközelítéssel „helyükre” kerülhetnek a biztonság, a rendvédelem dolgai. Ez lehetne az autentikus válasz.

4. Hová mész?

A „hova”, ez esetben egy rendszertani helyet, egy lehetséges pozíciót jelöl. Úgy is meg lehetne kérdezni, hova akar eljutni a biztonság/rendészet, mivé akar válni? Ez egyben jövőkép és küldetés is. (Nem cél (!), mert a célok elérésével lehet teljesíteni a küldetést és megvalósítani a jövőképet.) A jövőkép egyben a jövő rendészetét is prognosztizálja. Eddig szándékosan nem szerepeltek rendészet/rendvédelem fogalmak a tanulmányban. Nem véletlenül! Az adott tudomány- vagy szakterületnek képesnek kell lennie ennek a megfogalmazására. Miért?

A következménymechanizmusok markánsan a politikai, gazdasági, társadalmi változásokhoz/változtatásokhoz köthetők. Megfigyelhető, hogy ilyenkor megszorodnak a kisebb súlyú jogsértő cselekmények, és ha közigazgatás, az állam nagyobb súlyt helyez a változtatásokra, akkor az új szabályok betartatása is terhelheti a változást. Ilyenkor az állam a jogsértéseket szigorúbban bünteti, másképp ítéli meg az egyes cselekmények társadalomra való veszélyességét. Az állam szabályozó szerepének megváltozása kapcsán a kihágás-szintű, szabálysértő vagy rendzavaró, köznyugalomra veszélyes magatartások elkövetőivel szemben való szigorú fellépésnél azonban figyelembe kell venni a z igazságszolgáltatás kapacitását is. Tehát a biztonság/rendészet helyét és szerepét körültekintően kell meghatározni.

A hagyománytisztelet, nemzeti sajátosságok, szakmai, szemléleti, politikai, társadalmi/fogyasztói/partneri stb. igények és a látens valamint deklarált igénystruktúrák jelentkeznek a fenti hely és szerep behatárolásánál. Mivel nincs általánosan elfogadott rendészet-fogalom, javasolom az 1942-ben kinyomtatott Magyary-féle rendészet megközelítést alapul véve a modellalkotást. (Természetesen a Szamel-féle fogalmat is akceptálva teszem ezt.) *„Az államnak azt működését, amellyel az emberektől megkövetelt jogkövető magatartást érvényesíti, nevezzük rendészetnek. ...A rendészet célja: az általános nyugalom, biztonság és rend biztosítása. A rendészet nem pozitív, hanem védő, elhárító*

⁵³ Szigeti Péter: Vázlat a közbiztonság három dimenziójáról; világrendszer – nemzetállami szint és lokalitás. Jogelméleti Szemle 2000/3. sz. Forrás: <http://jesz.ajk.elte.hu/szigeti3.html> (2008. 12. 04-i letöltés)

*tevékenység. A rendészet feladata a köznyugalom, közbiztonság és közrend megóvása lévén, ebből következik, hogy a magánérdek megvédése nem feladata.*⁵⁴

A rövid definíció helyett egy leíró jellegű megközelítés talán jobban szemlélteti a gondolatok lényegét. Ami szembetűnő, egy állapot, helyzet fenntartására törekszik a rendészet is, ez pedig a biztonság kereteibe illeszthető. Ez egyben egyfajta gondoskodás, illetve szolgáltatás is. Létezik szolgáltató rendészet! Van biztonságszolgáltatás is... Nézzük a szolgáltató rendészet tágabb és egy szűkebb értelmű megközelítését!

*„Tágabb értelemben az egész rendészeti igazgatás tevékenysége felfogható szolgáltatásnak, amelynek az a célja, hogy a jogkövető társadalom részére gondoskodjon a közrend fenntartásáról és a közbiztonság megvédelmezéséről. Ez a felfogás a közbiztonságot, mint nem anyagi jellegű terméket, szolgáltatásként nyújtja a társadalomnak, amely utóbbi cserében fenntartja a rendészetet, anyagi és erkölcsi támogatásban részesíti a rendészeti szerveket. Szűkebb értelemben rendészeti szolgáltatásoknak tekintjük a személyükben vagy jogaikban megtámadott embereknek nyújtott közvetlen rendőri védelmet, valamint az olyan közbiztonságot szolgáló nyilvántartási, engedélyezési és okmánybiztonsági rendszerek működtetését, amelyek a rendészetet szervezési és technikai intézkedésekre kötelezik, és amelyeket az erre jogosultak hatósági szolgáltatásként vehetnek igénybe.”*⁵⁵ Csakhogy a rendőri megközelítésben keveredik a ténylegesen elvégzett szolgáltatás és a szolgáltatói gondolkodás! Az ellenszolgáltatás fejében végzett szolgáltatás nem azonos a szolgáltatói filozófiával. A hatalmi megközelítéssel a szolgáltató jelleg nehezen összeegyeztethető. Ez is lehet egy jövőképi elem: szolgáltató rendészet, ami szerintem nem azonos a jelenlegi rendőrségi „Szolgálunk és védünk!” jelmonddal.

A szolgáltató jelleg mellett a közösségi érdekek (nem EU!) egyre nagyobb teret kapnak a biztonság és a rendészet terén is. A közösségi/önkormányzati rendészet/rendőrség fogalma meglehetősen heterogén megközelítést kap. Keveredik és szinonimaként „kezelődik” a közösségi rendőr/rendőrség, a seriff, az önkormányzati rendészet és rendőrség és általában a rendészet és a rendőrség fogalma. A tipikusan nem folyamat- és rendszerszemléletű hazai megoldások eredményeként az utóbbi időben új fogalmak, pl. a „településőr”, „városőr” is megjelentek. A külföldi szakirodalomból átvett tükörfordítások torzíthatnak, ahogy ezt a biztonságvédelem esetében már jeleztem. Ezt jelzi a következő fogalom és elnevezés-felsorolás is: már a megnevezés, a „Community policing” és a „Community police” is keveredik, de találkozunk még „Közösségi rendészet” (Belgium), önkormányzati rendészet/rendőrség, települési/városi rendészet/rendőrség, helyi rendészet, „Közeli rendészet”, közterületi rendfenntartás, Közösségorientált rendészet (Hollandia, Németország, Dánia, Lengyelország), „Hálózati” rendészet (Finnország), „Szomszédsági rendészet” (Dánia). Városőrség, Településőrség, Polgárőrség, Nemzetőrség, Közterület-felügyelet, Problémaorientált rendőrség, Körzeti Megbízott Rendőr (Magyarország), Körzeti tiszt (Hollandia), Szomszédsági rendőr (Dánia), Közösségi tisztek, Közösségi rendőrség, közösség-szervező, bűnmegelőzési szervező, közösségsegítő tisztviselő (közösségi rendőr/tiszt), bűnmegelőzési szervező és a közösségi rendőr (tiszt), közösségi rendőrtisztviselő, Adatfeldolgozás által vezérelt (Intelligence-led) rendőrség elnevezésekkel is. A sort lehetne folytatni (E témában többek között Jármű Tibor, Danielisz Béla, Kökényesi József, Orsós András írásaiban találhatunk bővebb tartalmat.) Hogyan állunk a hivatalos megközelítéssel? Az Igazságügyi és Rendészeti Minisztérium egy 2009-es

⁵⁴ Magyary Zoltán: Magyar közigazgatás. Királyi Magyar Egyetemi Nyomda. Budapest, 1942. 561-573. o.

⁵⁵ Finszter Géza: A rendészeti rendszer alkotmányos és közjogi alapjai. 2. számú előtanulmány az átfogó rendészeti stratégia társadalmi vitájához. Forrás: <http://www.police.hu/rtit/elotanulmany.html> (2010. 03. 21-i letöltés) 18. o.

megkeresésre adott válasza alapján „a közösségi rendészet nem más, mint a problémák lokális, komplex, közösségi keretben történő kezelése, a megelőző, a megtorló és a proaktív, konfliktuskezelő szerepekhez való közelítés, mely partneri együttműködést és ellenőrzési jogokat kínál a polgároknak (civil kontroll), ami a rendőrség átláthatóvá, demokratikusabbá tételét is meg követeli...Egy olyan rendőrségi stratégia, mely azon az elképzelésen alapul, hogy a közösségi együttműködésen belül a tagállamok segítik egymást a gyanúsítottak leleplezésében, a bűnözők visszaszorításában, a megtorló, proaktív konfliktuskezelési szerepekhez.” (Kérdés, hogy ki hogyan értelmezi a fentieket? Most módszer, szervezet, tevékenység, stratégia/koncepció a lényeg? Furcsa, hogy a szakterületi miniszteriális szerv eképp közelítette meg a kérdést.)

A szemléletváltás lehetséges kiindulása: minden esetben fontos szerepet kellene, hogy kapjon maga a társadalom a rendészeti és biztonsági kérdések kezelésében. A biztonsági, a rendészeti tevékenységet ellátó szervek megítélése országonként erősen eltérő, de tetten érhető a nemzeti biztonsági-rendészeti rendszerműködés. Magyarországon biztonsági és rendészeti rendszerműködés intézményesítése még nem fejeződött be. Feltételezhető, hogy a közösségi rendészeti folyamatok elindításában az „alulról jövő kezdeményezések” fontos szerepet töltenek be, de a megoldást elsősorban a nemzeti politikai konszenzusban, tehát nemzeti és nem pártpolitikai szinten kell keresni. Mi az, ami a közösségi/önkormányzati rendészet/rendőrség irányában az előrelépést nehezíti? „Az önkormányzati rendészet néhány kérdése” című munkában⁵⁶ kifejtésre kerül, hogy az ezzel kapcsolatos problémák nem mások, mint: „annak elemzése, hogy a rendészeti feladatok körében milyen lehetséges szerepeket kapott és kaphat a helyi társadalmi viszonyokat leginkább alakítani képes önkormányzati rendszer. Szükséges-e – és ha igen, milyen módon – a kormányhoz képest relatív autonómiával rendelkező állami szervezetként működő helyi önkormányzatok számára a közrend, köznyugalom védelmét szolgáló rendvédelmi (közvetlen erőszak alkalmazását biztosító) kvázi vagy valóságos rendőri feladat- és hatásköröket biztosítani (önkormányzati rendőrség), avagy a helyi önkormányzatokat a „civil” rendészeti feladatok mainál átgondoltabb szabályozási és jogalkalmazási funkcióinak ellátásával kell (továbbra is) megbízni.” Folytatva a gondolatot: „A közösségi rendészet (Community Policing) ellentétben áll a bürokratikus, félkatonai rendészettel. A bürokratikus rendőrségi munka a bűncselekményekre koncentrál, és nem érdeklődik a közösség problémái iránt. Meghatározó jellemzője a hierarchia és a központi irányítás....A közösségi rendészet kevésbé helyez hangsúlyt a szervezeti felépítésre, szervezési elve a decentralizáció, a polgárok problémáinak megoldására, bűnmegelőzésre és rendfenntartásra koncentrál. A rendőrök látható és elérhető tagjai a társadalomnak, egyfajta társadalmi kontrollt testesítenek meg. A közösségi rendőrség sikere nagyban függ a társadalommal való kommunikációtól.”⁵⁷ A fentieket erősíti az is, hogy bár a rendőrségre fókuszálva, egyfajta alternatív rendészeti helyzetképet kaphatunk a lehetséges elmozdulással társítva. A rendészeti foglalkozási kultúrában nincs egységesen érvényesülő értékrend, a civilekhez (polgárhoz, ügyfélhez) való viszony ellentmondásos, a rendészetten kívül és belül is a parancsolás és engedelmeskedés dominál, a társadalmi szerep meghatározás nélküli, militáris, erősen hierarchikus, nem feladatorientált struktúrájú. A jogi szabályozás a rendészetet mindenekelőtt erőszakszervezetként kezeli, ennek minden negatív

⁵⁶ Kökényesi József: Az önkormányzati rendészet néhány kérdése. Forrás: www.kozigkut.hu/doc/kokenyesi_09szept.pdf (2010. 03. 21-i letöltés)

⁵⁷ Christján László: Az önkormányzati rendőrség és a közösségi rendészet összefüggéseiről (absztrakt). Forrás: <http://www.politologia.btk.pte.hu/absztraktok-tanulmányok> (2010.03.23-i letöltés)

következményével a civilekre és a rendészetben dolgozókra nézve. Ezért a jogi szabályozás területén olyan változtatásokra van szükség, amelyek a közösséggel való együttműködésen alapuló, azaz szolgáltatói típusú rendészeti modelltől indulnak ki.⁵⁸

A közösségi rendészetet átvitt értelemben helyi rendészetként is nevezik. Erre vonatkozóan „*a helyi rendészet legfontosabb ismérve az állampolgárokkal való jó viszony, a kapcsolattartás, a láthatóság, a bizalom. Nem nagyon találkoztam olyan újságcikkkel, amely ezeket a jellemzőket kihangsúlyozta volna, pedig fontos lenne, ez lenne az értelme.*”⁵⁹ Ezek után lássuk a közösségi rendészet munkafogalmát.

„*A közösségi rendészet a komplex rendészet eleme/része, amely a közösségi élet általános rendjének, biztonságának és feltételeinek jogi szabályozottsága, a közösségi rendészetben résztvevők képességei, ismeretei, érdekei, igényei, beállítódásai és magatartásformái, a közösségi rendészeti eszközök, az alkalmazott technikai színvonal, általános állapota, aktív és passzív biztonsága, a rendészeti hálózat teljes infrastruktúrája, állapota, kiépítettsége, a komplex rendészet rendszere és a rendészeti (szak)irányítás módja, a rendészeti folyamatok komplex szabályozottsága és környezeti illesztése, ezekben rejlő kockázatok kezelése, a közösségi rendészet, mint technológia és az ehhez társuló közösségi biztonsági és rendészeti kultúra rendszerszemléletű koordinációja, a társadalmi/közösségi tolerancia és támogatási készség eredményeként megvalósuló zavartalan működési állapot, amelyben a funkcionális tevékenység folyamatosan, korlátozásoktól mentesen, egyre javuló minőségben végezhető és a közösségi rendészeti tevékenység végzését garantáló/támogató rendszerek védelme is biztosított.*”⁶⁰

Összegezve: egy olyan politikai-szakmai környezetben, mint ami Magyarországon az elmúlt két évtizedben kialakult, nehéz egy jövőbeni és megvalósítható célállapot körülhatárolása. Mindenképpen határozott és a következményekkel számoló döntésekre, mindenek előtt a helyzet pontos és teljes körű ismeretére, annak felvállalására és konszenzusos hozzáállásra lenne szükség. Hogy milyen lesz a közeljövő magyar biztonsága, rendészete, erre egyszerre lehetne könnyen és természetesen problémáktól terhelten is válaszolni. Nem célszerű kiragadott tényekre, összefüggéstelen dolgokra hivatkozni. Jelenleg kettős gondolkodás lenne indokolt: hogyan lehet a helyzetet kezelni és ezen a bázison elindulva a jövőt tervezni és építeni. A rendészet területén sokszor elhangzik, hogy adottak a feladatok, azokat kell végrehajtani, de kevés a pénz. Ez a hozzáállás nehezen tartható, de nehezen is megszüntethető. A biztonságsszolgáltatásból, a szolgáltató rendészetből kiindulva másfajta megközelítésnek van létjogosultsága. Ismerni kellene az elvárásokat és igényeket! Ezek nem azonosak a jogszabályokkal, előírásokkal. Az EU-s környezetben legalább ennyire fontos annak ismerete, hogy „milyen lehetne”, „milyennek kellene lenni” és az EU-ban mások „hogyan csinálják”. Nem a modellek másolása, hanem a módszerek, technikák, technológiák hazai illesztése, adaptálása a lényeg. A GAP-analízis módszerével a megváltoztatás tárgya beazonosítható, de az irányt, az elérendő állapotot már társadalmi szinten kell megoldani.

⁵⁸ Krémer Ferenc – Molnár Katalin – Szakács Gábor – Valcsicsák Imre: Rendészeti kulturális stratégia. 17. számú előtanulmány az átfogó rendészeti stratégia társadalmi vitájához. Budapest, 2008. 3. o. Forrás: <http://www.police.hu/rtit/elotanulmany.html> (2010. 03. 21-i letöltés)

⁵⁹ Forrás: <http://jogicentrum.wordpress.com/2009/08/09/egy-gondolat-az-onkormanyzati-rendorsegrol/> (2010. 02. 23-i letöltés).

⁶⁰ Idézet a szerzőtől

5. Mit akarsz?

Kérdés, hogy létezhet-e rendészeti szakmai akarat? Hogyan tudja a biztonság, a rendészet a saját szakmai, intézményi és tevékenységi érdekeit pozicionálni? Nem az érdekképviselői oldalról van elsősorban szó, bár az is fontos és lényeges elem, hanem, hogy hogyan képes a biztonsági, rendészeti szakterület felismerni az igényeket, elvárásokat és ezeket hogyan tudja szinkronba hozni azokkal az elgondolásokkal (ha van ilyen), amelyekkel meg kíván felelni a szerinte fennálló igényeknek. Ez már egyfajta biztonság és rendészeti marketing is, s ez ellen bizonyára élénk a tiltakozás, de a globalizáció korában nem a szolgáltató dönt, hanem a fogyasztó, és ha az adott szolgáltatásnál van olcsóbb megoldás, vagy helyettesíthető mással is, akkor ez előbb vagy utóbb, még a kellő hagyománytisztelet ellenében is be fog következni. Nem az állam a kizárólagos biztonságsszolgáltató! A rendészeti feladatok hatósági jellegének megmaradása mellett számolni kell résztvevők piaci alapú megoldásával. A biztonsági, rendészeti szereplők köre bővül és ezzel együtt a viszonyrendszer is változik. Ennek tükrében a biztonsági, rendészeti akarat azt is jelentheti, hogy pontosan tudja, mit lehet, mit kellene és mit célszerű tenni. Ez fontos, mert enélkül nem szereplőről, hanem csak érintettről beszélhetünk. Az eddigieket alátámasztandó „*A rendészet társadalmi szerepe a társadalmi problémákra és a társadalmi rendre vonatkozó felfogások egymásra hatásaként alakul ki. Magába foglalja a társadalmi és politikai elvárásokat, amelyek a civilvilágból és az intézményi hatalom világából érkeznek a rendészet felé, de magába foglalja a foglalkozási (szakmai) értékválasztásokból eredő elvárásokat is.*”⁶¹ Éppen ezért a biztonsági és rendészeti problémákat nem célszerű egyoldalúan, a kriminalitás oldaláról megközelíteni. „*Célkitűzéseinkre és feladatainkra is tekintettel vitáinkat és javaslatainkat szeretnénk az oksági kriminológia illetékességi területén belül tartani. Ennek megfelelően úgy gondoljuk, hogy elméleti törekvéseinket a bűnözés alakulásában szerepet játszó társadalmi jelenségek pontos és indokolt mértékben kritikus feltárásának körén belül célszerű tartani.*”⁶² Sokkal inkább a komplex megközelítésnek és a következményekkel számoló döntéseknek célszerű teret adni.

Ahhoz, hogy megfelelő pozicionálási súlya legyen a szakterületnek, célszerű az alábbiakat is szem előtt tartani. (A terjedelmi korlátok miatt csak felsorolás jelleggel.)

Ahhoz, hogy hiteles helyzetértékelés születhessen, az adatvédelemnek maximálisan eleget tevő integrált biztonsági és rendészeti adatbázisokra van szükség (mérhetőség, tervezhetőség, transzparencia, hitelesség, ellenőrizhetőség, összehasonlíthatóság.)

A környezeti (civilizációs és természeti) változásokat figyelembe véve a kialakult helyzetre újra kell értelmezni a biztonság dimenzióit, az ebből adódó tennivalókat szereplőkre lebontva.

Azonnali társadalmi párbeszédre, a téma közpolitikai szintre emelésére lenne szükség konszenzus alapján kialakított szabályok szerint. Pl. 1. A véleménynyilvánítás szabadsága. 2. A bizonyítás kötelezettsége. 3. Korrekt hivatkozás a másik fél álláspontjára. 4.

⁶¹ Krémer Ferenc – Molnár Katalin – Szakács Gábor – Valcsicsák Imre: Rendészeti kulturális stratégia. 17. számú előtanulmány az átfogó rendészeti stratégia társadalmi vitájához. Budapest, 2008. 5. o. Forrás: <http://www.police.hu/rtit/elotanulmany.html> (2010. 03. 21-i letöltés)

⁶² Kacziba Antal: A magyarországi összébűnözés alakulása a XX-XXI. század fordulóján (1988-2007) 1. számú előtanulmány az átfogó rendészeti stratégia társadalmi vitájához. Budapest, 2008. 55. o. Forrás: <http://www.police.hu/rtit/elotanulmany.html> (2010. 03. 21-i letöltés)

Releváns érvek használata. 5. A kimondatlan premisszák őszinte kezelése. 6. Közös kiindulópontok elfogadása. 7. Helyes érvelési sémák alkalmazása. 8. Logikailag érvényes érvek használata. 9. A vita ésszerű lezárása. 10. Egyértelmű nyelvhasználat.⁶³ E párbeszéd keretében célszerű tisztázni a fogalmakat⁶⁴ azok tartalmát és viszonyrendszerét, az igényeket és elvárásokat.

A biztonsági/rendészeti/rendvédelmi stb. kapcsolatok legfontosabb fogalmait és problémáit célszerű áttekinteni egy sajátos megközelítés, a praxeológia tükrében is. Ebben az értelemben a biztonsági/rendészeti/rendvédelmi stb. kapcsolatok elmélete is a cselekvés általános elméletének egyik részeként fogható fel. A biztonsági/rendészeti/rendvédelmi stb. rendszerek működésére vonatkoztatva ez azoknak a mozgásoknak az elemzése, amelyek a rendszerben részt vevő egységek között, valamint a rendszer és a külvilág között vannak jelen.

Tudomásul kell venni, hogy a biztonsági, rendészeti kérdéseknél sem mellőzhető az interdiszciplinaritás érvényesülése és tudatos alkalmazása.

A sablonos helyzetértékeléseket fokozatosan át kell(ene) alakítani folyamat- és rendszerszemléletű elemzésekké, ahol az elemi adatokra alapozott folyamat- és trendvizsgálat, a prognosztizálás is helyet kap az elvárásoknak megfelelő „eredmény-megjelenítés” helyett. Ennek javasolt szempontjai és sorrendje: 1. tevékenység-működés, 2. forrásbiztosítás, 3. belső kapcsolati alrendszer, 4. külső kapcsolati alrendszer, 5. környezeti illesztés-elégedettség, 6. alkalmazott technika-technológia, 7-8. management-rendszerek (vezetés-irányítás, szakirányítás, tervezés-fejlesztés, változtatás-management, innováció, minőség), 9. szabályozás rendje (elvárás-elégedettség), 10. szervezeti-intézményi alrendszer (HR). A fentiek szerinti megközelítés egyben szemléleti váltást is eredményezhetne és így könnyebben a „helyükre kerülnének” a dolgok.

A problémakezelés komplex rendszerét célszerű kialakítani a horizontális, a szubszidiaritás és a szinergia előnyeinek érvényesítésével, a képességtervezés rendszerét a komplex tevékenységbe ágyazva, a jövő- és stratégiai tervezéssel együtt kezelve.

A biztonság és rendészet területén belül és vele összefüggésben kiemelten célszerű kezelni a társadalmi biztonság, az életminőség, a társadalmi tőke érvényesülése, a biztonság- és környezettudatosság, a fenntarthatóság és az új helyzetnek megfelelő értékrend problematikáját. Amíg nem lesz biztonsági, rendészeti és közigazgatási szakpolitika Magyarországon, nem várható érdemi elmozdulás.

Befejezés

A világon, ezen belül ránk nézve lényeges módon Európa-szerte jelentkező politikai és gazdasági „megrázkódtatások” közepette nem szabad csodálkozni azon, hogy

⁶³ Tasi István: Mi van, ha nincs evolúció? Intelligens tervezés: egy életrevaló elmélet. Kornétás Kiadó. Budapest., 2007. Forrás: <http://ertem.hu/content/view/202/16/> (2010. 02. 27-i letöltés)

⁶⁴ Ivancsics Imre: Támpontok a rendészet fogalmának meghatározásához. PTE ÁJK Közigazgatási Jogi Tanszék. Forrás: www.mezod.hu/letoltes/tamparend.doc (2009. 12. 17-i letöltés);

Pallo József: Gondolatok a rendészet fogalmi és alkalmazási kérdéseiről (A Rendőrtiszti Főiskolán – a Magyar Tudomány Napja alkalmából – 2006. november 2-án rendezett szakmai konferencián elhangzott előadás szerkesztett változata. Forrás: www.bvop.hu/download/pallo_0702.pdf/pallo_0702.pdf (2009.12.17-i letöltés);

Tóth Ferenc: Rendészet aktuális kérdései. 2000. Forrás: www.sze.hu/pipermail/jog/attachments/20100215/.../attachment.pdf;

Christián László: Az önkormányzati rendőrség és a közösségi rendészet összefüggéseiről (absztrakt). Forrás: <http://www.politologia.btk.pte.hu/absztraktok-tanulmanyok> (2010.03.23-i letöltés)

egyre több kérdésben, így a biztonság, rendészet terén is egyre növekvő fogalomzavar keletkezik. Valakinek/valakiknek kötelessége lenne ezeket, így a rendészet körül támadt kérdéseket minél alaposabban tisztázni. A helyzetre jellemző, hogy ugyanazt a kérdést politikai oldalról (bal vagy jobb, esetleg még szélebről) nézve teljesen másképp közelítik meg, és „címkézik” az „illetékesek”. Ez eleve tovább bonyolítja a helyzetet. Tudományos és szakmai szemszögből nem fogadható el a politikai hovatartozás szerinti biztonság vagy rendészet/rendvédelem-fogalom. Azonban éppen ez a sokfajta felfogás bizonyíték arra, hogy a biztonság/rendészet/rendvédelem stb. ettől vagy attól a politikai iránytól függetlenül is fejlődik, alakul, megvannak a maga törvényszerűségei, elvei, működési mechanizmusai, azt viszont, hogy melyik nézetet fogadja el a politika, a szakma, a tudomány vagy éppen a laikus magáénak, a kérdés lényegét nézve nehéz adekvát választ adni. A zavart legfőbbképpen az okozza, hogy a biztonság és rendészet/rendvédelem, sőt a biztonságvédelem (stb.) fogalma az újabb időben igen kiszélesedett, a szabályozása ellenben érdekmotivált módon sikert igazoló, leszűkítő hozzáállást tükröz. Ha legalább egy évszázaddal visszamegyünk az időben a biztonság, a rendészet lényegét a belső és külső megalapozottságot tükröző megjelenésben fogták meg, a hangsúly a hatósági részen volt, és a többi, magukat a garanciákat és annak anyagi oldalát érintő kérdéseket természetes velejárónak tartották. Ma a finansziális/vulgárfiskális megközelítés a politikai mellett szinte mindent überel. A jelen biztonsági szakembereinek, hogy problémáikat megvalósíthassák, nemcsak saját ismereteiket kell kimélyíteniük, hanem a biztonság, a rendészet stb. kérdését érintő összes határterületekkel kell(ene) foglalkozniuk. Ez feltételezi, hogy a döntések következményei is fontos szerepet kapjanak, ami az interdiszciplináris, komplex megközelítés nélkül nem lenne a mai bonyolult, egyre globalizálódó világunkban lehetséges. Ez jól látható a tulajdonviszonyok megváltozásából, az állam szerepének (át)értelmezéséből, az érintetti kör behatárolásából, az általános és hatalomhoz köthető partikuláris értékrend-változásból fakadóan is. Látható, bár még nem minden szinten tudatosult, a biztonság, rendészet „önmagában nem építhető ki”, csak komplex módon. A komplexitás pedig az összes szereplő, az összes érdek és teljes környezet és a világban végbemenő folyamatok átfogó figyelembevételét igényli. Ma a biztonság minden pontján az élet legégetőbb kérdéseivel érintkezik, és ha valamit is belőle meg akarunk valósítani, azonnal a politika szférájában találjuk magunkat.

Mi lesz veled rendvédelem?